

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Зорница Димитрова Петрова**
по пиано и клавирен съпровод
в катедра „Пиано и акордеон“
към факултет „музикална педагогика
при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ - Пловдив

относно

Дисертационния труд на тема:

**„Цифрованият бас - основа за развитие
на клавирния акомпанимент през различните епохи“**

на

проф. Атанас Атанасов

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
(шифър 8.3. Музикално и танцово изкуство
към катедра „Камерна музика и съпровод“
при НМА „Проф. Панчо Владигеров“)

Дисертационният труд „Цифрованият бас - основа за развитие на клавирния акомпанимент през различните епохи“ на проф. Атанас Атанасов е класически пример за научна ценност, извлечена от лична и дългогодишна художествена практика. Познавам автора на този труд от 80^{те} години на миналия век, когато като студентка имах възможност да следя концертните изяви на младия и талантлив преподавател по клавирен съпровод. Впоследствие съм била впечатлена от редица

негови успешни авторски изяви. Пианист с ярко ансамблов амплоа, органист, чембалист, композитор, педагог и общественоангажирана личност - такава е широкоспектърното присъствие на проф. Атанасов в художествения живот на страната. По тази причина настоящият труд не е проява на усилено търсене на нови, неизследвани дисертабилни пространства, а именно напротив. Художествените интереси, концертната и педагогическата практика, многолетните творчески търсения в областта на старите вокални и вокално-инструментални ансамбли намират своя естествен и логичен фокус в съществените тези на настоящия дисертационен труд.

Концертните изяви, свързани с темата, макар и скромна извадка от богатата художествено-творческа дейност на проф. Атанасов са ясни показатели за практическа многопрофилност. Докторантът авторски твори, разшифрова, аранжира и лично изпълнява партията *basso continuo* на клавесин или орган в редица престижни концерти на Софийската филхармония, хора на Софийските момчета, различни барокови вокално-камерни и инструментални състави. Проф. Атанасов провежда и два семинара по темата в НМА „Проф. Панчо Владигеров” и АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев”. За успеха и ползата от последния, проведен в Пловдив през м. май 2014 г., мога да говоря от лично качество на участник. Като се прибавят публикациите, визиращи теорията и практиката на *basso continuo*, както и наскоро издадения „Практически курс по цифрован бас” със своята висока учебна приложимост - пред нас са всички правдиви показатели на един истински полезен, прецизен и задълбочен докторантски труд. Извън формалния изказ на своето становище бих споделила усещането си за съприкосновение с квинтесенцията на цял един наситен художествен живот, изпълнен с многолетно пристрастие, авторски откривателства и сценична реализация на шедеври от епохите на късния Ренесанс и Барока.

Що се отнася до дисертационния труд „Цифрованият бас - основа за развитие на клавирния акомпанимент през различните епохи“, той се простира в рамките на 89 страници със заключение, приноси и Библиография. Съдържа Уводна част и четири глави. Приложенията респектират с ролята си на надграждаща информация, както за фундаменталните научни трактати от епохата на basso continuo, така и за неговото разгадаване.

Първа глава на труда е озаглавена „Историческо развитие, теория и практика на basso continuo“. В нея проф. Атанасов въвежда определението и етимологията на понятието, проследява историческите предпоставки и развитието на цифрования бас като най-ранна проява на клавирен акомпанимент. Подробно са разгледани функциите на basso continuo не само като художествен елемент от музикалното произведение, но и като основен организатор на времето и пространството в партитурите на „старите майстори“. Според автора при разшифроването и реализирането на цифрования бас се утвърждават няколко основни принципи, които изграждат цялостната специфика на тази най-ранна акомпанияторска практика. На пръв поглед схематична, съпровождащата партия във времето придобива стиловите белези на пълнокръвна музикална мисъл. Към нейната художествена цялост се добавят орнаменти, фигурации, имитационни елементи и разложени акорди. „Възможностите за използване на полифонични похвати - според автора - са разнообразни, но все пак винаги трябва да се дава преднина на правилния хармоничен строеж, тъй като същността на партията е да дава здрава хармонична основа на ансамбловото произведение“.

Във **Втора глава** от своя дисертационен труд проф. Атанасов разглежда прехода от цифрована към нотирана клавирна партия. Тук той извежда примери на творби, в които композиторът сам изписва акордови последования за дясната ръка - функция, която за момента изпълнява разшифровачия изпълнител. Според него „композиторите,

творили през епохата на използване на цифрования бас, вероятно и сами са изпълнявали партията *basso continuo*, което е дало повод за нейното прецизно нотирание.

На тази основа проф. Атанасов разглежда развитието на клавирния акомпанимент в три посоки:

- изграждане на фигурации за партията на дясна ръка върху хармоничната основа;
- съчиняване на партия за дясна ръка, тематично свързана със соловата;
- съчиняване на самостоятелен тематичен материал за дясна ръка.

Изведени са множество примери от образци на Антонио Вивалди и Йохан Себастиан Бах, които ясно демонстрират „вграждането“ на *basso continuo* в пълноценна и самостоятелна клавирна партия.

Трета глава визира влиянието на цифрования бас върху акомпаниращата партия в епохата на Виенския класицизъм. Приведени са примери из творчеството на Кристоф Вилибалд Глук, Йозеф Хайдн, Волфганг Амадеус Моцарт, в които наличието на партия *continuo* посочва прякото им влияние от бароковия стил. Нещо повече, проф. Атанасов подчертава връзката между традицията на *basso continuo* с Меса в до мажор оп. 86 и *Missa solemnis* оп. 123 на Л. ван Бетховен. Тази връзка очевидно е наличието на органна партия и в двете творби. Изграждането е предимно в акордова фактура. Появата, обаче, на полифонични фрагменти, в които органът дублира партии от хора или оркестъра според автора „очертават и новия начин на осмисляне на тази партия“.

В трета глава проф. Атанасов подробно разглежда развитието на клавирния акомпанимент в епохата на Класицизма и яркото влияние на *basso continuo* върху него. Обектът на изследване е клавирната партия, която не просто организира музикалния процес, но и акомпанира солиращия глас, при това с все по-разгърнатата

художественост. В тази част от дисертационния труд авторът анализира процесите с ерудицията и богатия репертоарен „багаж“ на изявен акомпанятор и дългогодишен педагог по клавирен съпровод. Чрез многообразни примери из песенното творчество на Хайдн, Моцарт и Бетховен проф. Атанасов по категоричен начин извежда своето обобщение, а именно: „развитието на клавирния акомпанимент през епохата на виенските класици се базира върху традиции от предшестващата епоха, обогатени с нови средства и ново мислене, повлияни от симфоничните и камерноинструменталните жанрове.”

Силно интригуваща е **Четвърта глава** от изследването, която носи заглавието „Basso continuo от епохата на Романтизма до наши дни”. Тук авторът категорично подчертава творчеството на Л. ван Бетховен като „предусещане” на новата романтична естетика. Заедно с това във фактурно отношение клавирната партия на великия композитор почти напълно се откъсва от традициите на цифрования бас. Тази тенденция категорично се утвърждава през епохата на Романтизма. Проф. Атанасов с право се спира на редица църковни творби от Фр. Шуберт и Ференц Лист, като подчертава съществуващата приемственост с традицията basso continuo, както по отношение на жанра (Меса, Стабат матер, Салве регина), така и по отношение на структурата, на хорвата и оркестровата фактура.

В подглава 4.2. авторът се спира на клавирния акомпанимент в песента от епохата на Романтизма, където партията на пианото напълно се откъсва от своя „старинен първообраз”. Тук отново звучи гласът на изследователя-акомпанятор, който с възторг проследява пътя на развиващите се клавирни изразни средства - път към нова пианистична култура и нов музикален стил. Своя анализ проф. Атанасов подкрепя с множество нотни примери из песенното творчество на Фр. Шеберт, Р. Шуман, Й. Брамс.

Подглава 4.3. разглежда епизодичното използване на цифрован бас от композитори на XX и XXI век. Тук авторът се спира и на

специализираните барокови изпълнители в наши дни. Някои композитори и днес ретроспектират бароковата музикална естетика. Като ярки примери в дисертацията се посочват полистилистичното творчество на Алфред Шнитке, творби от българската композиторка Добрина Табакова, както и собствения прочит на “Ballo delle ingrate” от Монтеверди. Всичко това проф. Атанасов възприема като нова реплика на традиционната звучност от късния ренесанс и Барока със средствата на съвременните композиционни техники и инструментариум.

Заклучението на дисертацията обобщава фактите, доказващи преки или косвени връзки на традицията basso continuo и клавирните акомпанименти от различни епохи. Тук авторът обобщава основните тези на своя задълбочен и хронологично издържан анализ за процесите на развитие и приемственост от зараждането на явлението „съпровод на клавирен инструмент” до най-съвременните му прояви.

И така - пред нас са правдиво изведените приноси - резултат на една многолетна, богата и осмислена музикална специализация. Бих я нарекла „доброволно потъване” в художествения език на отминала вече епоха. потъване, което отдава днес и сега своята научна полза и творчески послания напред във времето. Ето защо с професионален респект и искрена убеденост предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на проф. Атанас Атанасов.

15.03.2020 г.

Пловдив

Изготвил становището:

доц. д-р Зорница Петрова